

Räddningstjänsten Gällivare		PM Systematisktbrandskyddsarbete
Upprättad: 2004-02-02:	Godkänd	Reviderad:

Bakgrund

Räddningsverket beslutade den 20 december 2001 i allmänna råd och kommentarer om sk. *Systematiskt brandskyddsarbete*. Råden och kommentarerna har beteckningen 2001:2. Du hittar meddelandet på www.srv.se

Den nya lagen "Skydd Mot Olyckor" SFS 2003:778 2 kap. § 3 står följande:
"Ägare av byggnad eller andra anläggningar, där det med hänsyn till risken för brand eller konsekvenserna av brand bör ställas särskilda krav på en kontroll av brandskyddet, skall i skriftlig form lämna en redogörelse för brandskyddet. En nyttjanderättshavare skall ge ägaren de uppgifter som behövs för att kunna fullgöra sin skyldighet. Redogörelsen skall lämnas in till kommunen".

Enligt Statens Räddningsverk bör man göra detta genom ett systematiskt och kontinuerligt brandskyddsarbete under byggnadens eller anläggningens hela användningstid. I detta ingår att brandskyddet bör dokumenteras. Den skriftliga redogörelsen skall tillställas kommunernas räddningstjänst senast 1/1 2005.

Detta PM utgör ett stöd för ägare/nyttjanderättshavare i dennes systematiska brandskyddsarbete.

Syfte/Mål

I Sverige inträffar årligen ca 11 000 byggnadsbränder, dvs. ca 30 bränder om dagen. Antalet omkomna i samband med byggnadsbränder är i genomsnitt under den senaste tio-års perioden 120 människoliv. Skador på byggnader i samband med bränder uppgår till ca 3 miljarder kronor/år. Under början på 2000-talet har dödsstatistiken reducerats, mycket tack vare brandvarnaren men skador på egendom och miljö är ofta mycket omfattande vid byggnadsbränder. Utöver dessa fysiska skador tillkommer dolda kostnader i form av produktionsbortfall, sänkt förtroende och i värsta fall konkurs. För att undvika att branden uppkommer och får större omfattning behövs såväl förebyggande som förberedande brandskyddsarbete.

Ansvar

Lagstiftningen anger tydligt att det är *ägare eller nyttjanderättshavare* av byggnader eller andra anläggningar som har det fulla ansvaret för att i skälig omfattning vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Givetvis är det så att detta ansvar kan tas i olika grad och på en del olika sätt. Helt klart är att ett bra brandskydd omfattar såväl byggnad som organisation och verksamhet. Samhället anger via lagstiftning, regler och råd miniminivåer för hur detta ansvar kan tas.

Beskrivning:

Systematiskt brandskyddsarbete

Systematiskt brandskyddsarbete innebär ett organiserat arbetssätt för att planera, utbilda, dokumentera, kontrollera och följa upp brandskyddet i en organisation eller verksamhet. I det allmänna rådet anges det att "systematiskt brandskyddsarbete bör bedrivas såväl med avseende på förebyggande åtgärder som på de åtgärder som planeras i händelse av inträffad brand". Det innebär att ägare eller nyttjanderättshavare fortlöpande bör bedöma brandriskerna och identifiera de åtgärder som behövs för att få bort eller minska risken för brand. En bedömning av om brandskyddet är tillfredsställande bör omfatta byggnadens och verksamhetens samtliga brandskyddsåtgärder vägda mot de brandrisker som finns. Det systematiska brandskyddsarbetet bör kunna kommuniceras med dem som berörs av det. Dokumentation och uppföljning är en viktig del i brandskyddsarbetet. Förutom att beskriva själva systemet, skall dokumentationen beskriva byggnaden och dess brandskyddslösningar, vilken verksamhet som bedrivs och den organisation som finns för brandskyddet samt de förändringar som sker. Genom ett systematiskt brandskyddsarbete tydliggörs ägaransvaret och det allmänna säkerhetsmedvetandet ökar, vilket på sikt förbättrar verksamhetens brandskydd. Genom införandet av egenkontroller av brandskyddet skapas kontinuitet i arbetet och nivån på skyddet blir jämnare. I och med att ansvaret för brandskyddet åligger ägare och nyttjanderättshavare kommer den traditionella brandsynen att övergå till en mer övergripande uppföljning av brandskyddet s.k. tillsyn.

Vad bör ingå i ett systematiskt brandskyddsarbete?

Ett systematiskt brandskyddsarbete omfattar, precis som övrigt kvalitetsarbete, ett antal viktiga delmoment.

1. Ansvar

Det är viktigt med tydliga ansvarsförhållanden såväl juridiskt (den som är ansvarig för hela verksamheten) som för brandskyddsarbetet om detta delegeras.

2. Organisation

När ansvaret tydliggjorts behöver en organisation utformas. Den ansvarige kan inte själv svara för allt brandskyddsarbete. Organisationens storlek och omfattning beror på riskbilden och storleken i verksamheten. I de flesta fall brukar en brandskyddsorganisation om två eller tre nivåer räcka. Exempelvis.

- Nivå 1 Brandskyddsansvarig (Chef eller den som chefen utser)
- Nivå 2 Avdelningsansvarig
- Nivå 3 Anställd

Organisationen bör motsvara den dagliga organisationen som finns på arbetsplatsen.

3. Utbildning

Varje del i organisationen behöver stöd i sin uppgift. Detta ges via utbildning/information angående sin roll i organisationen samt hur brandskyddet är utformat. Man behöver också få träna i denna roll, t.ex. genom brand- och utrymningsövningar eller genom särskild brandutbildning. För att få kontinuitet i organisationen kan en enkel utbildningsplan tas fram som anger *vem* som ska ha utbildning/info, *när* denne ska ha det och *hur* den ska få det. Övningar av personalen bör finnas med.

4. Instruktioner och rutiner

För vissa objekt krävs särskilda instruktioner och riktlinjer. Det kan gälla organisatoriska frågor som minimibemanning, utbildning av nyanställda/vikarier eller mer praktiska åtgärder som rökförbud, rutiner för heta arbeten, stängning av branddörrar etc.

5. Dokumentation av brandskyddet

En mycket viktig del av brandskyddet är dokumentationen av såväl det organisatoriska som byggnadsspecifika brandskyddet. I annat fall blir brandskyddsarbetet svårt att förmedla till organisationen och svårt att följa upp. Omfattningen på dokumentationen varierar med objektets storlek och riskbild. Dokumentationen bör beskriva byggnaden och dess brandskyddslösningar, vilken verksamhet som bedrivs och den organisation som finns för brandskyddet samt de förändringar som sker. Dokumentationen bör utföras/sammanställas av personer inom den egna verksamheten.

I de flesta fall kan systemdokumentationen utgöra en pärm med flikar där man under varje flik kortfattat sammanställer respektive del, exempelvis genom generella rubriker som Syfte/Mål, Ansvar, och Beskrivning. Under dokumentationen av

brandskyddet placerar man befintliga relationshandlingar enligt bygglagstiftningen om sådana finns, ritningar/skisser över objektet och dess brandskydd.

6. Drift och underhåll

För att brandskyddet ska fungera bör byggnadstekniska brandskyddsåtgärder kontrolleras av såväl egen som extern personal för att säkerställa drift. Exempel på sådana brandskyddsåtgärder och kontrollintervaller är:

- Brandlarm (internt 1 ggr/mån, externt var 15: e mån)
- Utrymningslarm (internt 1 ggr/mån, externt var 15: e mån)
- Magnetupphängda branddörrar (internt enl. kontrollplan, externt 1ggr/år)
- Handbrandsläckare, annan släckutrustning (internt enl., kontrollplan, externt 1 ggr/år)
- Rökluckor (internt enl., kontrollplan, externt 1 ggr/år)

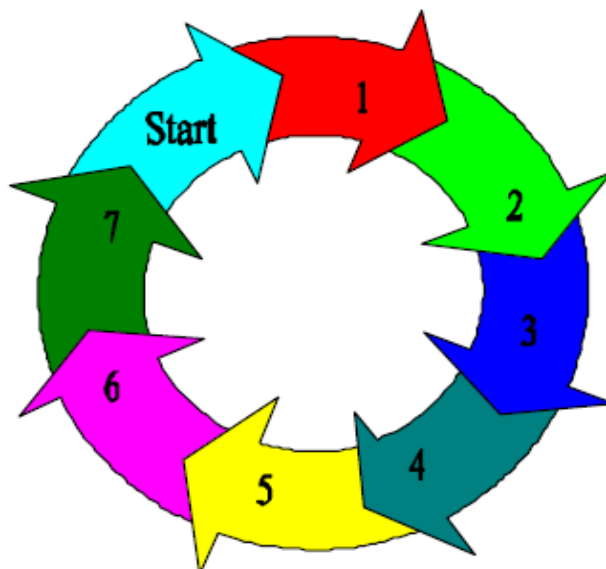
7. Kontroll/Uppföljning/Tillbudsrapportering

Genom ett införande av ett kontrollsystem, exempelvis en uppgjord kontrollplan och en checklista med ett antal kontrollpunkter säkerställs en systematisk och löpande kontroll av brandskyddet. Exempel på kontrollpunkter är:

- Släckutrustning
- Utrymningsvägar/nödutgångar
- Utrymningsplan
- Brandsektioneringar
- Enkel/utökad (el-yrkesman) egenkontroll av el

Kontrollpunkterna bör kontrolleras enligt en uppgjord plan beroende på funktionstyp och utsatthet. Kontrollerna kan med fördel integreras med andra arbetsplatsronder. En gång per år bör systemdokumentationen ses över och instruktioner och rutiner revideras. Det bör också finnas rutiner för tillbudsrapportering. En bra dokumentation underlättar tillsynen avsevärt men framförallt ökar sannolikheten för ett bra brandskydd. Tillsynsprotokoll bör sparas och arbetas in i det övriga brandskyddsarbetet.

Sjustegsmodellen

Hur kommer vi igång med vårt brandskyddsarbete?

Börja med att bilda en projektgrupp. Gruppens storlek varierar med objekttyp men försök att få med några "eldsjälar" och definitivt personer med befogenheter att ta organisatoriska beslut. Diskutera igenom projektet utifrån frågeställningar/klargörande som; vilken verksamhet som bedrivs, har eventuella risker identifieras, förekommer brandskyddsarbete idag, hur ser organisationen ut – räcker det att utse en brandskyddsansvarig eller behövs fler funktioner i brandskyddet, ska egenkontrollerna utföras i samband med internkontrollen av arbetsmiljön, eller separat, hur ser utbildningsbehovet ut, vilken form och omfattning av dokumentationen, hur förmedlas informationen till dem som berörs?

Framgångsfaktorer:

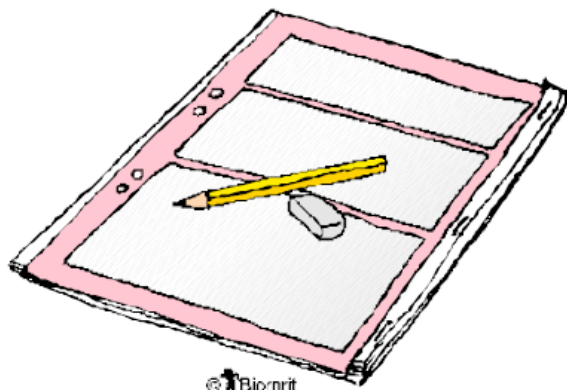
För att lyckas måste fokus ligga på att öka personalens allmänna säkerhetsmedvetande vad gäller brandskydd och att identifierade risker hanteras på ett för verksamheten och allmänheten godtagbart sätt. Systemdokumentationen bör präglas av *enkelhet* i sin uppbyggnad, möjliggöra *delaktighet* för att ständigt förbättras och definiera ett tydligt *ledarskap* genom ansvarsbeskrivning. Utöver dessa bör förutsättningar som *kompetens*, *kontinuitet* och *engagemang* uppfyllas.

Stöd för brandskyddsarbetet:

För att kunna jobba med det systematiska arbetet finns det en del stöd tillgängligt i form av checklistor och utbildningsmaterial. Färdiga pärmmaterial och Cd-rom programvaror finns på marknaden. I detta PM anges två nivåer på systematiskt brandskyddsarbete. Vart du kan få ytterligare information finns i slutet av detta PM.

Tänk på att:

"Det räcker inte med att upprätta dokument för att bedriva ett systematiskt brandskyddsarbete. Avgörande är vad som i praktiken åstadkoms för att upprätthålla och förbättra brandskyddet. Dokumentationen är ett hjälpmedel och en kunskapskälla som används för styrning och vägledning av det systematiska och kontinuerliga brandskyddsarbetet". (SRV allmänna råd 2001:2).

Skriftlig dokumentation av systematiskt brandskyddsarbete

Behovet av skriftlig dokumentation av brandskyddet styrs av flera faktorer, där *byggnaden, verksamheten och organisationen* tillsammans eller var för sig utgör de viktigaste. Skriftlig dokumentation ska finnas för byggnader eller anläggningar som omfattas av en eller flera av följande kriterier:

Byggnaden:

- Brandskyddet låter sig inte enkelt beskrivas
- Speciellt underhåll krävs för att upprätthålla brandskyddet
- Brandskyddet är beroende av automatiskt eller manuell styrning av brandtekniska installationer
- Byggnaden är kulturhistoriskt värdefull

Verksamheten:

- Verksamheten medför stor risk för brands uppkomst eller spridning
- Anläggningen omfattar stora personantal
- Förutsättningarna för verksamheten förändras ofta
- Verksamheten innefattar sovande personer med dålig lokalkännedom
- Utrymningsvägar riskerar att blockeras i en nödsituation

Organisationen:

- Verksamheten brandskydd bygger på en organisation där flera personer är engagerade i utformningen och upprättande av det systematiska brandskyddsarbetet
- Aktivt deltagande av personal vid brand eller tillbud förutsätts
- Brandskyddet är beroende av ett fungerande samarbete mellan personalen

Rätt nivå på det systematiska brandskyddsarbetet

Nivån på det systematiska brandskyddsarbetet varierar utifrån ovanstående kriterier. Nedan redogörs för Räddningstjänsten Gällivares två olika nivåer på arbetet utifrån *byggnad, verksamhet och organisation*. Avvikelser kan förekomma i det enskilda fallet:

Nivå Stor:

För den större nivån ska samtliga kriterier enligt ovan vara helt eller delvis uppfyllda, dvs. anläggningen uppvisar en komplex riskbild där konsekvenserna vid brand kan bli stor för människa och/eller miljö. Exempel på objekt som kan omfattas är:

- Komplexa samlingslokaler t.ex. Köpcentra, teatrar, nöjespalats
- Sjukhus, större vårdanläggning
- Större hotell
- Större skolor
- Större industrier med komplicerade utrymningsförhållanden eller som vid olycka kan komma att påverka omgivningen
- Särskilt brandfarliga anläggningar

På den högre nivån bör det systematiska brandskyddsarbetet omfatta en beskrivning av samtliga sju steg enligt ovanstående modell. Ett tillämpningsexempel finns på www.gellivare.se vidare kommun/ räddningstjänsten.

Nivå Liten:

Den lägre nivån innebär att minst ett av ovanstående kriterier helt eller delvis är uppfyllt. Exempel på objekt som kan omfattas är:

- Mindre skolor
- Elevhem
- Vårdanläggningar
- Hotell och restauranger
- Vårdanläggningar
- Samlingslokaler
- Mindre industrier och lager
- Kulturhistoriska byggnader t.ex. kyrkor

På denna nivå bör det systematiska brandskyddsarbetet omfatta sju steg enligt ovanstående modell men kan vara förenklad i sin struktur och lägre dokumentations och utbildningskrav jämfört med den högre nivån. Ett tillämpningsexempel finns på www.gellivare.se vidare kommun+ räddningstjänsten.

Var kan jag få mer hjälp?

Har du frågor angående detta PM, tillsyn eller systematiskt brandskyddsarbete i allmänhet. Vänd er till:

Räddningstjänsten GÄLLIVARE

Tfn: 0970/551 65

Hemsida: www.gellivare.se vidare kommun + räddningstjänsten

Råd och anvisningar om det systematiska brandskyddsarbetet finns också att hämta på Räddningsverkets hemsida www.srv.se